

Til
lokal- og fylkeslag

Landsmøtet 2023

Om diskusjonsnotatene og utkastet til redaksjonelle endringer i *Vi utdanner Norge (2024–2027)*

Det nærmer seg lokallags- og fylkesårsmøter og landsmøte i Utdanningsforbundet.

Sentralstyret ønsker at Utdanningsforbundets overordnede politikk fortsatt blir samlet i ett dokument: *Vi utdanner Norge*. Det meste som står i dokumentet for denne landsmøteperioden, er også gyldig i ny landsmøteperiode. På enkelte politikkområder er det likevel behov for å oppdatere/nyansere politikken, eller utvikle ny politikk.

Dette er de områdene sentralstyret ønsker at landsmøtet skal behandle, for å oppdatere *Vi utdanner Norge*:

- Politiske mål på hovedorganisasjonsnivå og behov for nye tariffpolitiske virkemidler
- Praktisering av frontfaget og krav/forventninger til KS og andre arbeidsgivere
- Utdanningsforbundets politikk på vurderingsfeltet
- Vern av lærertittelen
- Lærerrollen og laget rundt barn, unge og voksne

Landsmøtets behandling av politiske saker vil føre til endringer i *Vi utdanner Norge*. I tillegg vil det bli foreslått enkelte språklige og redaksjonelle endringer for å rette skrivefeil og som følge av utdanningspolitiske endringer som gjør at enkelte formuleringer i dokumentet er utdaterte. De foreslåtte endringene er markert i det vedlagte utkastet til *Vi utdanner Norge (2024–2027)* med «spor endinger», og/eller med kommentarer som begrunner forslagene.

Sentralstyret vil at alle organisasjonsledd skal ha gode muligheter til å diskutere problemstillinger knyttet til de foreslåtte politiske sakene. Derfor er det utarbeidet diskusjonsnotater til alle de fem sakene som sentralstyret har foreslått. Ett eller flere av disse kan lokallags- og fylkesårsmøtene velge å bruke som grunnlag for diskusjoner i sine årsmøter. Notatene er vedlagt her, sammen med utkastet til sentralstyrets forslag til redaksjonelle endringer i *Vi utdanner Norge (2024–2027)*. Når sentralstyret har vedtatt endelig forslag til hvilke politiske saker de vil fremme for landsmøtet, vil det også bli synlig for organisasjonen hvordan eventuell ny politikk kan komme til syne i *Vi utdanner Norge (2024–2027)*.

Det er viktig å presisere at lokallags- og fylkesårsmøtene kan foreslå andre saker til landsmøtet, enn de sentralstyret har satt på den foreløpige sakslisten. Slike forslag fremmes gjennom fylkesstyrene. Fylkesstyret skal innen 1. juni melde eventuelle landsmøtesaker til sentralstyret. Med disse forslagene skal det følge en anbefaling fra fylkesstyret, til viderebehandling og innstilling til vedtak (se også § 28.8 og § 28.9). 1. juni er også fylkesstyrenes frist for å melde forslag til endringer i vedtektene.

Lykke til med forestående årsmøter og debattene der!

Vennlig hilsen

Steffen Handal

leder i Utdanningsforbundet

Behov for tariffpolitiske endringer i barnehage, universitet og høyskole og faglig og administrativt støttesystem?

Den lønnspolitiske offensiven for å stoppe mindrelønnsutviklingen for lærere i skolen er en omforent prioritering nedfelt i strategisk plan (2020–2023). Samtidig har organisasjonen ansvar for alle medlemsgrupper og for at alle tariffområder ivaretas. Vi går snart inn i en ny landsmøteperiode, hvor landsmøtet skal vedta nye politikk og nye målsettinger. Dette gir nye muligheter og krever dialog om forventninger og prioriteringer.

Erfaringer fra inneværende landsmøteperiode og ikke minst fra streiken i KS-området, har aktualisert behovet for å vurdere om vi trenger nye tariffpolitiske virkemidler for å kunne sikre en bedre lønnsutvikling for våre medlemmer.

Et virkemiddel som sentralstyret ønsker å utrede er et eget kapittel eller en egen tariffavtale for undervisningsstillingene i skoleverket (KS). Sentralstyret mener dette vil kunne gi organisasjonen en annen posisjon i framtidige tariffoppgjør, og at separate kapitler for barnehage og skole vil gi organisasjonen mulighet til å prioritere både barnehagelærere og lærere i skolen, på en bedre måte enn innenfor dagens system.

Vi vet at god utdanning krever godt kvalifiserte lærere og ledere i barnehage og skole og faglig ansatte i universiteter og høyskoler og i faglig og administrativt støttesystem. Vi vet også at å redusere lønnsforskjellene mellom ansatte med høyere utdanning i offentlig og privat sektor betyr å verdsette kompetanse i offentlig sektor. Utdanningsforbundet mener at å redusere disse lønnsforskjellene er et av de viktigste tiltakene for å sikre samfunnet et godt utdanningstilbud og å sikre tilstrekkelig rekruttering til utdanningssektoren.

Særlig er lønnsnivået for lærere i barnehage for lavt sammenliknet med andre yrkesgrupper med tilsvarende utdanningsnivå, og det er blant annet behov for å arbeide for bedre uttelling for etter- og videreutdanning. Mange av våre medlemmer i barnehage har utdanning på masternivå, uten at de får lønnsmessig uttelling for dette.

Den lønnsmessige uttellingen for stillinger i faglig og administrativt støttesystem, der det ofte blir stilt krav om spisskompetanse og spesialistutdanning, bør også forbedres. I en tid der «laget rundt eleven» har stor oppmerksomhet, er dette både aktuelt og viktig.

I *Vi utdanner Norge 2020–2023* (kap. 4.3. Lønn, arbeidsvilkår og arbeidsmiljø) står det bl.a.:

- » Lønnsnivået for lærere i barnehage og skole er for lavt sammenliknet med andre yrkesgrupper med tilsvarende utdanningsnivå. I barnehagen har lønnsutviklingen vært bedre de siste årene, men uttelling for videre- og etterutdanning må styrkes.
- » Det er nødvendig med bedre lønnsmessig uttelling for stillinger i faglig-administrativt støttesystem, der det ofte blir stilt krav om spisskompetanse og spesialistutdanning.
- » Lønnsnivået for lektorer, førstestillinger og stipendiater i universitets- og høyskolesektoren er lavt, og disse har hatt lavere lønnsutvikling enn gjennomsnittet i staten, og i samfunnet for øvrig. Lønnsøkning er nødvendig for å rekruttere og beholde lærerutdannere med solid kunnskap og erfaring fra lærerhverdagen.

Eventuelle behov for ny politikk, konkretiseringer eller nye formuleringer relatert til diskusjonsnotatet, bør ta utgangspunkt i dagens formuleringer i kap. 4.3. (Lønn, arbeidsvilkår og arbeidsmiljø).

Utdanningsforbundet mener at vi innenfor et lønssystem som bygger på utdanning, kompetanse og ansvar, også må sikre at våre medlemmer får uttelling for formell kompetanse og uttelling for etter- og videreutdanning.

Nye posisjoner gir nye muligheter og krever dialog om forventninger, prioriteringer og målsettinger.

Lykke til med debatten!

Spørsmål til diskusjon

- » Er det behov endringer i tariffavtalene som dere mener kan bidra til å få en bedre lønnsutvikling for våre medlemmer i barnehage, universitet og høyskole og i støttesystemene?
- » Diskuter erfaringer som har bidratt til at dine medlemmer har fått uttelling for videreutdanning lokalt. Hvilke argumenter har gitt gjennomslag hos lokal arbeidsgiver?
- » Hvilke erfaringer har dere lokalt som kan bidra til å støtte opp om kravet om uttelling for etter- og videreutdanning sentralt?

Landsmøtet 2023: Vi utdanner Norge: KS som arbeidsgiver

Lærerstreiken i 2022 er avsluttet, men konflikten er ikke løst. Utdanningsforbundet og KS deler ikke samme virkelighetsforståelse om lærernes lønnsutvikling eller andelen ufaglærte i skolen. Dersom vi skal kunne bidra til at konflikten skal kunne løses, er det nødvendig med utredning og prosesser i organisasjonen som sikrer nødvendig tilslutning til hvordan konflikten eventuelt kan løses.

Våre medlemmer må først og fremst ha tillit til at Utdanningsforbundet aktivt jobber for å finne både tariffpolitiske og tarifftekniske løsninger som lønnsmessig bidrar til å verdsette deres profesjonsutøvelse bedre enn hva som har vært gjeldene de siste årene. Da trenger vi åpne prosesser med profesjonens stemme tett på i de veivalg som gjøres.

KS er Utdanningsforbundet sin arbeidsgivermotpart og har ansvaret for å gjennomføre lønnsforhandlinger med lærerne. Mindrelønnsutviklinga for lærerne må stoppes. Det er vekselvirkningen mellom de verdier som skapes i offentlig og privat sektor som bidrar gjennom en godt utdannet befolkning til høy verdiskapning og høy sysselsetting i hele samfunnet. Rekrutteringsutfordringene til undervisningsstillinger og bruken av ansatte uten lærerutdanning er nå så omfattende at det bidrar til at skoletilbudet svekkes. Det er et faktum at prognosene for frontfaget har vært underestimert over flere år. Denne underestimeringen har systematisk rammet undervisningsstillingene. At Unio fortsetter å kjempe for en større ramme til offentlig sektor blir derfor viktig både på kort og lang sikt. Å redusere lønnsforskjellene mellom ansatte med høyere utdanning i offentlig og privat sektor er en kamp i seg selv, og Unio må fortsette å være drivkraften i denne kampen fremover.

Det er lite som tilsier at regjering eller storting vil flytte arbeidsgiveransvaret til andre tariffområder. Derfor er det viktig at relasjonene til KS, på alle nivå i organisasjonen, arbeides med.

Rikslønnsnemnda vil fastslå en hovedtariffavtale for perioden 1.5.2022–30.4.2024. Dette krever at Utdanningsforbundet vurderer framtidige strategier.

* Oslo kommune er eget tariffområde og ikke en del av KS.

Forut for et nytt hovedtariffoppgjør i 2024, må det foreligge troverdige langsiktige strategier som skal løse den underliggende konflikten på forhandlingsiden.

KS er i gang med å se på ulike tiltak for å rekruttere, beholde og utvikle lærere, og ønsker et forsterket samarbeid om det med blant annet Kunnskapsdepartementet. Regjeringen ruller samtidig ut en tillitsreform. Utdanningsforbundet er en sentral aktør i det utdanningspolitiske feltet. Skal både KS og regjering, med Kunnskapsdepartementet i spissen, lykkes i sine mål det videre arbeidet, må de anerkjenne lærernes viktige rolle og samfunnsmandat.

Stortinget har vedtatt at arbeidsgiver- og forhandlingsansvaret for Kommunesektoren skal forvaltes av KS. Sannsynligvis vil dette ikke endres i kommende landsmøteperiode*. Utdanningsforbundet er en sentral aktør i det utdanningspolitiske feltet. Skal både KS og regjering, med Kunnskapsdepartementet i spissen, lykkes i sine mål det videre arbeidet, må de anerkjenne lærernes viktige rolle og samfunnsmandat. Tilliten mellom lærerprofesjonen og KS som arbeidsgivermotpart er brutt. Sentralstyret mener derfor at organisasjonen har behov for å utvikle klare krav/forventninger til KS og andre arbeidsgivere.

I *Vi utdanner Norge 2020–2023* står det i kapittel 4.3. (Lønn, arbeidsvilkår og arbeidsmiljø) lite om krav/forventninger til arbeidsgivere.

Et nytt avsnitt i samme kapittel kan formuleres slik:

Utdanningsforbundet forventer at KS og andre arbeidsgivere anerkjenner at lærerlønnen ikke har fulgt den lønnsutviklingen som andre i kommunal

sektor har hatt. Lønn er et viktig element for at flere vil utdanne seg til å bli lærere og å bli værende i læreryrket. Arbeidsgivere må etterfølge lovfestede utdanningskrav slik at unntakene ikke fungerer som «bakdører» når det ikke er lærerutdannede lærere på søker- eller vikarlista. Det er lærerne som har det faglige ansvaret for barn og elevers opplæring og undervisning. Bare lærere er lærere og andre yrkesgrupper kan ikke erstatte læreren, men kan være et supplement for å oppfylle barnehagens og skolens brede samfunnmandat.

ansvaret for barn og elevers opplæring og undervisning. Bare lærere er lærere og andre yrkesgrupper kan ikke erstatte læreren, men skal være et supplement for å oppfylle barnehagens og skolens brede samfunnmandat.

- » Anerkjenner at alle barn og elever har rett på lærere med godkjent lærerutdanning i alle timer og i all undervisning. Rekrutteringsproblemer til lærerutdanningen og læreryrket går utover kvaliteten i barnehage og skole, og utfordrer elevenes rett til likeverdig opplæring.

Utdanningsforbundet forventer at KS og andre arbeidsgivere:

- » Anerkjenner at lærerlønnen ikke har fulgt den lønnsutviklingen som andre i kommunal sektor har hatt, og at lønn er et viktig element for at flere vil utdanne seg til lærere og bli i yrket.
- » Anerkjenner at det er lærerne som har det faglige

Spørsmål til diskusjon

Er du enig i disse punktene?

- » Hvilke andre krav/forventninger mener dere eventuelt er viktig at Utdanningsforbundet stiller til KS og andre arbeidsgivere?

Ta utgangspunkt i egen kommune:

- » Hva vil administrasjonen med barnehage, skole og støttesystem?
- » Hva vil politikerne med barnehage, skole og støttesystem?
- » Hvordan vil dere arbeide hvis det ikke er samsvar mellom administrasjonen og politikernes ambisjoner?

Landsmøtet 2023: Vi utdannar Noreg: Vern av lærartittelen

I politikkdokumentet *Vi utdannar Noreg* peikar Utdanningsforbundet på at «alle barn, unge og vaksne skal ha rett til kvalifiserte lærarar» og at «Utdanningsforbundet vil arbeide for at bruken av ukvalifiserte og dispensasjonar frå utdanningskrava blir innskjerpa i lov- og regelverk».

Dagens situasjon

Desse ambisjonane er forsøkt realiserte på mange måtar. Påverknadsarbeid i samband med ny opplæringslov om læraren sitt ansvar for opplæringa og krav til lærarkompetanse for tilsetjing og undervisning i lov og forskrift er døme på dette. Det same er kampanjane *Sakna lærar*, *Berre lærarar er lærarar* og arbeidet for å rekruttere og behalde kvalifiserte lærarar i skulen. Alle desse aktivitetane signaliserer at ein må ha lærarutdanning for å kunne kalle seg lærar og for å kunne utøve læreryrket. Streiken på KS-området i 2022 var i tillegg til ein lønsskamp, også ein kamp for å bidra til at all undervisning skal vere frå lærarar, lærarutdanna lærarar.

Trass i desse aktivitetane, mange barn, elevar og vaksne får i dag mykje av opplæringa si av personar utan godkjent lærarutdanning. Nesten 20 prosent av dei som er tilsette i undervisningsstilling i grunnskulen og vidaregåande opplæring, er ikkje lærarar, lærarutdanna lærarar. Samstundes veit vi at nesten 40 000 personar med lærarutdanning jobbar utanfor utdanningssystemet.

I høgare utdanning, oppnår studentar som gjennomfører treårig lærarutdanning graden bachelor. Dei som gjennomfører femårig integrert lærarutdanning oppnår graden master. Dette betyr at gradane ikkje gir noko form for informasjon om innhaldet i utdanningane, til dømes om det er ei disiplinutdanning eller ei profesjonsutdanning.

Kva kan gjerast

Sentralstyret meiner at dagens situasjon med omfattande bruk av personar utan lærarutdanning i undervisningsstillingar er heilt uakseptabel. Sentralstyret meiner difor at Utdanningsforbundet i

tillegg til pågåande arbeid, må vurdere å utvikle nye verkemiddel for å redusere bruken av personar som ikkje er lærarutdanna i undervisningsstillingar i barnehage og skule. Sentralstyret meiner det må gjerast tydeleg kven som skal kunne kalle seg lærar og kven som ikkje kan det.

Sentralstyret ønskjer difor ei drøfting av om vern av lærartittelen gjennom ei autorisasjonsordning for lærarar og nye akademiske gradar kan vere éin veg å gå. Det er sentralstyret si vurdering at arbeidet for vern av lærartittelen saman med pågåande påverknadsarbeid, vil kunne medverke til at «bakdøra» inn til undervisningsstilling i barnehage og skule ikkje står vid open, og at fleire barn, elevar og vaksne får opplæringa si berre av lærarutdanna lærarar.

Både opplæringslova og universitets- og høgskolelova er for tida under revisjon og endring. Sentralstyret vurderer tidspunktet som gunstig for at Utdanningsforbundet skal kunne påverke krav for kompetanse for tilsetjing og for å kunne kalle seg lærar.

Autorisasjon inneber vanlegvis at eit yrke er lovregulert og at det vert kravd ei offentleg godkjenning for å utøve yrket og for å kunne bruke yrkestitlar knytt til yrket. Ei autorisasjonsordning vil innebere ei stor omlegging av det systemet vi har i dag. Som del av arbeidet fram mot ein mogleg debatt på landsmøtet 2023 må det greiast ut korleis ei autorisasjonsordning og vern av lærartittelen kan regulerast i lov. Det må avklarast kva for vilkår og føresetnadar Utdanningsforbundet skal stille til ei ordning for å sikre lærartittelen. Det må vurderast kven som bør opprette, organisere og forvalte ei slik ordning, og kva som bør vere profesjonen si rolle.

Vi har åtte lærarutdanningsvegar til læraryrket i Noreg. Dei er styrde av rammeplanar. Fleire utdanningar som ikkje er lærarutdanningar inneheld pedagogikk og pedagogiske og didaktiske emne, og fører fram til gradane bachelor og master. For å synleggjere kva som er ei lærarutdanning og kva som er anna utdanning, må gradtitlane vere tydelegare. Endring av gradtitlane for lærarutdanningane inneber i seg sjølv ikkje endring av innhaldet og organiseringa av utdanninga.

Å endre dei akademiske titlane for lærarutdanningane på same tid som ein innfører ei autorisasjonsordning, kan gjere det tydelegare kva for utdanningar som gjer grunnlag for autorisasjon.

Konsekvensar for *Vi utdannar Noreg*

Innhaldet i ei sak om vern av lærartittelen vil ha overslag til utforminga av teksten i *Vi utdannar Noreg*. Sentralstyret legg til grunn at det må gjerast nokre språklege endringar i punkt 4.1 *God utdanning og ein sterk profesjon*. Særleg vil det gjelde omtalen i avsnitta *God lærarutdanning* og *Rett til kvalifiserte lærarar*.

Spørsmål til diskusjon

Sentralstyret ønskjer ein diskusjon i forbundet om det er behov for at lærartittelen vernast og at dette kan skje gjennom ei autorisasjonsordning.

- 1. Er vern av lærartittelen, ei autorisasjonsordning og endring i gradsystemet tenlege verkemiddel for å bidra til at barn, unge og vaksne får rett til lærarutdanna lærarar?**
 - » Er det vilkår og føresetnadar som må vere til stades for at Utdanningsforbundet skal støtte ei autorisasjonsordning? Kva for positive eller negative verknader ser de av eit slikt framlegg?
 - » I kva grad vil ein ny akademisk tittel synleggjere kva som er ei lærarutdanning og som saman med ei autorisasjonsordning kan bidra til vern av lærartittelen?
- 2. Kva bør vere profesjonen si rolle i oppretting og vedlikehald av ei autorisasjonsordning?**
- 3. Korleis kan ei autorisasjonsordning for barnehage og skule sjå ut?**

Landsmøtet 2023: Vi utdanner Norge: Utdanningsforbundets politikk på vurderingsfeltet

Vurdering er et sentralt tema innenfor all utdanning. Blant alle de utdanningspolitiske temaene er vurdering trolig det som skaper størst engasjement og som mest direkte påvirker hverdagsliv og framtidsmuligheter for barn, ungdom og voksne. I tillegg har vurderingsordninger stor innvirkning på lærernes arbeidssituasjon.

Vurderingsdebatten er politisert både når det gjelder barnehage og skole. Faglige nyanser må ofte vike for skråsikkerhet og enkle løsninger. Nettopp derfor er det så viktig at lærerprofesjonen tar eierskap til de viktigste spørsmålene og går i bresjen for en god vurderingsdebatt basert på profesjonens egne erfaringer og faglige vurderinger.

For Utdanningsforbundet er det viktig å ha en tydelig politikk på vurderingsfeltet som gjenspeiler synspunktene i medlemsmassen og dekker hele bredden av samfunnsmandatet. Utdanningsforbundets overordnede politikkdokument, *Vi utdanner Norge*, slår fast at vurderingssystemer må baseres på tillit og ha refleksjon, læring og utvikling som mål. Dokumentet sier derimot lite om konkrete vurderingsdilemmaer, spesielt i skolesammenheng. Dermed blir det også vanskeligere for våre tillitsvalgte å bidra med tydelige innspill når nye løsninger utformes. Dette er en lite gunstig situasjon, spesielt i lys av at andre lærerorganisasjoner har klare svar og profilerer seg på det.

Til diskusjon

1. Hvordan kan sluttvurderingen best ivaretas i norsk skole? Bør vi fortsatt ha en sluttvurderingsordning basert på standpunktkarakterer og med eksamen som supplement?

Den norske ordningen for sluttvurdering har ligget fast over tid med bare mindre justeringer. Flere faktorer peker imidlertid mot at endringer vil bli diskutert i tiden som kommer. Fagfornyelsen har ført med seg spørsmål om hva slags vurderingsordninger som er best egnet til å ivareta intensjonene i de nye læreplanene. I tillegg endrer den teknologiske

utviklingen og kunstig intelligens forutsetningene for vurdering i skolen.

Det er lett å påpeke svakheter ved den norske eksamensordningen. Samtidig er eksamen et supplement til standpunktvurderingen som ikke uten videre lar seg erstatte. Eksamen gir eleven mulighet til en uavhengig og ekstern vurdering. I tillegg er det en vurderingsform som gjør det mulig å kontrollere tilgang på hjelpemidler og å sikre at det faktisk er elevens kompetanse som blir vurdert.

Utdanningsforbundet har vært tydelige på at det er nødvendig å videreutvikle og forbedre dagens sluttvurdering når vi får nye læreplaner. Samtidig har vi vært mindre tydelige på hvilke endringer vi egentlig ønsker. Endringer kan ta mange ulike retninger. Hva skal være Utdanningsforbundets politikk?

2. Hvordan bevarer vi samfunnets tillit til lærernes faglige vurderinger i framtida?

Det norske systemet for sluttvurdering er i større grad enn de fleste andre land basert på høy tillit til lærernes faglige vurderinger. Bærebjelken i systemet er standpunktvurderingen, som lærerne selv forvalter.

Mye tyder imidlertid på at den norske sluttvurderingen ikke har den samme tilliten i samfunnet som før. Høsten 2022 stilte Aftenposten på lederplass spørsmål om de norske karakterene var i ferd med å bli ubrukelige. De er ikke alene om den bekymringen. Også lærere har uttrykt bekymring for at karakternivået har steget jevnt over flere år. I tillegg har evalueringer vist at eksamen heller ikke har den påliteligheten mange liker å tro.

Som Norges største lærerorganisasjon må vi ta disse signalene på alvor. Men hvilke grep kan vi foreslå for å bygge og ivareta tillit til lærerprofesjonens vurderinger på sikt?

3. Hva skal være Utdanningsforbundets løsninger for å redusere stress og press knyttet til vurdering?

Høsten 2016 stod professor og overlege Trond Diseth på talerstolen i Lærernes hus og fortalte om en femdobling av antall barn og unge med stressrelaterte sykdommer ved Rikshospitalet. Han koplet den alvorlige utviklingen til prestasjonsjag og overdreven konkurranse i skolen. Siden den gang har flere undersøkelser vist at barn og unge er mer plaget av stress og psykiske lidelser enn tidligere. Forskningen knytter de psykiske helseplagene til skolestress.

I debattene om barn og unges psykiske helse pekes det ofte på systemiske årsaker som testing og eksamen samt hard konkurranse ved opptak til videre utdanning. Samtidig er det naturlig at også lærerprofesjonen ser seg selv i speilet. I en rapport som Rambøll har utført for Utdanningsforbundet, svarer lærere at et stort antall prøver er det som skaper mest stress blant elevene. Er lærerne fanget i et system der hyppige prøver er nødvendig og der elevene aldri blir gode nok, men alltid må strekke seg mot enda høyere måloppnåelse?

4. Vil det fortsatt være rom for lærerprofesjonens skjønnsbaserte vurderingstradisjon i en framtid der læring og utvikling helst skal dokumenteres med kvalitetssikrede data?

I norsk utdanning har vurdering tradisjonelt hørt inn under lærernes faglige domene. Vurderingsformene – enten det dreier seg om refleksjon rundt barns utvikling, om underveisvurdering av læring eller om prøver med karakter – har vært utviklet av lærere og praktisert av lærere. Samtidig har det alltid eksistert en spenning mellom lærerprofesjonens egne vurderinger og ulike former for standardiserte tester og undersøkelser. De siste tiårene har disse spenningene forsterket seg. Det blir gjentatt at vi ikke kan «vite» noe om tilstanden i utdanning uten «objektive» data fra ulike tester og undersøkelser. I møte med dette kan lærernes vurderingstradisjon, basert på ikke-kvantifiserbare metoder, framstå som metodisk utydelig.

Den resultatorienterte og standardiserte testtradisjonen preger allerede lærernes yrkeshverdag i stor grad. Hvilken verdi vil lærernes skjønnsbaserte vurderinger ha i en framtid der «objektive» data om læring får stadig større utbredelse og betydning? Hvordan kan Utdanningsforbundet bidra til å tilpasse og styrke lærernes vurderingstradisjon i møte med utviklingen?

Landsmøtet 2023: Vi utdanner Norge: Lærerrollen og laget rundt barn, unge og voksne

Barn og unges muligheter og utfordringer, og bevisstheten om hvilken rolle barnehagen og skolen spiller i deres liv og livssituasjon, har alltid vært en del av lærernes hverdag. Dette ble for alvor synliggjort gjennom en pandemi, tett fulgt av en historisk lang lærerstreik. I løpet av disse tre siste årene har det oppstått en bekymring overfor gruppen av barn og unge som er særlig sårbare, og under fjorårets lærerstreik ble bekymringen utvidet til å romme nærmest alle elever i skolen.

Nettopp derfor gikk lærerstreiken til tvungen lønnsnemnd: regjeringen mente den truet vitale samfunnsinteresser. Skoler ble stengt som følge av vårt streikeuttak, og elevene ble tilsynelatende overlatt til seg selv. Etter hvert som streiken skred frem, kunne det se ut som om laget rundt barn og unge forsvant, og at det var læreren som i siste instans ble den ansvarlige for barn og unges ve og vel.

Sentralstyret i Utdanningsforbundet ønsker derfor at landsmøtet diskuterer en sak om lærerrollen og laget rundt barn, unge og voksne. Et viktig formål i en slik landsmøtesak er å utvikle og tydeliggjøre Utdanningsforbundets politikk når det gjelder lærerrollen. Denne er i liten grad omtalt i Utdanningsforbundets politikkdokument *Vi utdanner Norge*. Her står det at *alle barn, unge og voksne skal ha rett til kvalifiserte lærere*, men vi konkretiserer i liten grad hva det innebærer å være en kvalifisert lærer. I en videreutvikling av vår politikk, sier vi at elevene skal ha *lærerutdannede lærere*. Dette må synliggjøres i *Vi utdanner Norge*. En slik presisering kan videre bidra til å trekke opp skillelinjer med hensyn til kompetanse, oppgaver og ansvar i forholdet mellom lærerrollen og laget rundt, og med det synliggjøre den rollen vi mener laget rundt barn, unge og voksne i utdanning skal ha.

Utdanningsforbundet mener det er behov for et godt lag rundt barn, unge og voksne i utdanning. Dette er blant annet synliggjort gjennom [våre tolv prinsipper for et helhetlig pedagogisk støttesystem](#) og i *Vi utdanner Norge*. Her står det at vi skal arbeide for *bedre samordning og samarbeid, og for at kompetanse fra andre yrkesgrupper brukes for å støtte barn, unge og voksnes utdanning*. Det er likevel ikke tydelig hvem

som skal inngå i laget rundt eller hvilket ansvar dette laget har. Utdanningsforbundets politikk om *Laget rundt barn, unge og voksne i utdanning* må derfor synliggjøre dette i større grad – da særlig sett sammen med omtale av lærerrollen.

Til diskusjon

Rammeplanen for barnehagen gir pedagogisk leder ansvaret for å *iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, i tråd med godt faglig skjønn*. Herunder ligger *ansvaret for å lede arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen*, samt veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles. Ut over dette henvender rammeplanen seg til alle ansatte, med en rekke oppgaver som sorterer under overskriften «Personalet skal». Dermed sidestilles ansatte uten utdanning med fagarbeidere og barnehagelærere når det kommer til å løse en rekke oppgaver.

Skolens formålsparagraf fremhever lærerens sentrale plass, hvor det er *gjennom det daglige møtet mellom elever og lærere at skolens brede formål blir realisert*. Det brede samfunnsmandatet forplikter læreren gjennom både fagplaner og overordnet del av læreplanverket. Samtidig som formålsparagrafen stiller tydelige krav og forventninger, har vi over tid sett at lærerrollen i skolen og i opplæringen er blitt svekket. Det er uklare ansvarsforhold mellom de som skal være faglig ansvarlig for opplæringen, de som skal hjelpe til i opplæringen og de som har andre oppgaver enn de rent pedagogiske oppgavene i skolen. Ansatte uten lærerutdanning får den særlig ansvarsfulle oppgaven som kontaktlærer, oppgaven med å gi

vurderinger og sette karakterer – og å bidra i utviklingen av nye læreplaner i et profesjonsfellesskap.

Tilknyttet ulike lovverk og ulike formål vil lærerrollen i barnehagen, grunnsopplæringen og voksenopplæringen nødvendigvis utøves ulikt. Ansvar og forpliktelsen overfor barn, unge og voksne vil likevel oppleves sammenfallende på mange områder. Som lærere i barnehage og skole er vi i tillegg forpliktet gjennom Lærerprofesjonens etiske plattform til aldri å unndra oss vårt profesjonelle ansvar: *Vår lojalitet ligger hos barnehagebarn og elever for å fremme deres beste.*

Diskusjonen om lærerrollen bør tydeliggjøre denne forpliktelsen, men samtidig trekke opp grensene for hva som ikke ligger til vårt mandat. Fagområder som spesialpedagogikk, sosialt arbeid og psykisk og fysisk helse vil være nærliggende å trekke frem her. Vi må tydeliggjøre hvilken kompetanse som ligger i lærerutdanningene, og dertil hvilke forventninger som kan knyttes til lærerrollen. Det må komme frem av en sak om lærerrollen at vi ikke ønsker å skyve eget ansvar over på andre, men heller at vi inviterer til samarbeid og anerkjenner at vi ikke kan eller bør bære dette ansvaret alene.

Spørsmål til diskusjon

1. Hvordan kan vi avgrense lærerens ansvar for barn, unge og voksne i utdanning uten å avskrive eller forskyve vårt profesjonelle ansvar?

- a. Hva trenger vi støtte til fra andre yrkesgrupper og profesjoner – i den enkelte barnehage og skole og gjennom ulike støttetjenester?

2. Hvordan skal vi omtale lærerens forhold til laget rundt barn, unge og voksne i utdanning?

- a. Er læreren en del av laget rundt barn, unge og voksne på linje med andre aktører, eller skal vi ha en særskilt rolle?
- b. Hvilke muligheter og begrensninger vil dette gi i vår profesjonsutøvelse?